

Kunnskapsdepartementet

Deres ref: [Deres ref]

Vår ref: chm

Dato: 23.06.2022

Akademikernes innspill til Utsynsmeldingen

Akademikerne takker for muligheten til å komme med et første innspill til Utsynsmeldingen.

Det er svært positivt at meldingen tar sikte på å utvikle et kunnskapsgrunnlag om samfunnets og arbeidslivets behov for kompetanse som kan ligge til grunn for fremtidige prioriteringer, både nasjonalt og regionalt. Akademikerne mener at kunnskapsgrunnlaget i dag er mangelfullt og at det legges for stor vekt på enkeltundersøkelser som mangler et helhetlig perspektiv på kompetansebehovet, som for eksempel NHOs kompetansebarometer. Kunnskapsgrunnlaget må ta inn over seg både hva arbeidsgivere oppgir av kompetansebehov, hva de ansatte selv oppgir av behov for kompetanse og hvilke konsekvenser nasjonale satsinger, som for eksempel satsingen på havvind, vil ha å si for kompetansebehovene på kort og lang sikt. Meldingen må ha en helhetlig og langsiktig inngang og arbeidet må ses i sammenheng med Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Også den bør utgjøre en viktig del av grunnlaget for å foreta prioriteringer og for dimensjonering.

Vi viser også til at Kompetansebehovsutvalget (KBU), hvor partene er representert, er nedsatt for å bidra til å sammenfatte kunnskap fra ulike kilder. Vi forventer grenseoppgangen mellom arbeidet med meldingen og det pågående arbeidet i KBU klargjøres, særlig når det gjelder kompetanse for grønn omstilling som vil være tema for KBUs hovedrapport i 2023.

Vi vil også peke på at behovet for kompetanse er stort både i offentlig og privat sektor. I invitasjonen til å gi innspill pekes det på at kompetansemangel kan bli en flaskehals for «næringsutvikling som skal ta over for verdiskapingen fra oljeindustrien». Akademikerne vil understreke at det er også slik at mangel på kompetanse kan bli en flaskehals for utviklingen av en effektiv og innovativ offentlig sektor og til hindring for at offentlig sektor kan ivareta lovpålagte oppgaver og levere gode velferdstjenester.

Under følger våre første innspill til temaene meldingen vil ta opp.

Dimensjonering i utdanningssystemet

Akademikerne mener at meldingen må legge et bredt dimensjoneringsbegrep til grunn. Når man snakker om dimensjonering må man også snakke om innholdet i opplæring og studier, og ikke bare om antall skoleplasser, studieplasser og kurs. Vi må videre unngå å gå oss fast i en diskusjon om «mester eller master», men ha fokus på å utdanne nødvendig spesialistkompetanse på utdannet både fra videregående, fagskole, høgskoler og universitet.

Akademikerne er opptatt av at akademisk frihet og autonomi må ligge som premiss for all styring av UH-sektoren, inkludert dimensjonering. Samtidig ser vi at det kan være behov for en viss grad av styring for å sikre at vi har nok og riktig kompetanse. Det må derfor være en overordnet koordinering som bidrar til en god arbeidsdeling mellom institusjonene og gir muligheter for spissing. Det er nødvendig dersom vi ønsker å bygge gode fagmiljø. Prinsippet om arbeidsdeling bør også gjelde for dimensjonering av etter- og videreutdanning.

Dette må likevel balanseres opp mot institusjonens autonomi og selvstendige ansvar for å møte kompetansebehovene i arbeids- og samfunnsliv. Akademikerne mener derfor at meldingen bør vurdere tiltak som styrker institusjonenes evne til å prioritere og dimensjonere, og fjerne hindringer som står i veien for at de skal kunne møte arbeidslivets behov for kompetanse. Det handler i hovedsak om å etablere et styrings- og finansieringssystem som gir tilstrekkelig fleksibilitet og som også gjør det lønnsomt for institusjonene å satse på etter- og videreutdanning.

Dimensjoneringen påvirkes også i stor grad av hva elever og studenter søker seg til. God veiledning er viktig for å få et best mulig samsvar mellom arbeidslivets behov og søkemønsteret til høyere utdanning.

En kompetansereform for arbeidslivet

En kompetansereform må treffe arbeidstakere med ulikt utdanningsnivå. Det er viktig å satse på etter- og videreutdanning for å hindre at folk faller ut av arbeidslivet på grunn av økte og endrede kompetansekrav, men det er også avgjørende at vi har en høyt utdannet arbeidsstyrke som stadig oppdaterer sin kunnskap, slik at de kan møte nye kompetansebehov og utvikle nye løsninger.

Akademikere har behov for fleksible videreutdanningstilbud som kan tas i kombinasjon med jobb og det er særlig spesialisert fagkompetanse som etterspørres. Vi ser at bransjeprogrammene i liten grad treffer våre grupper og er opptatt av at livslang læring må være en integrert og fullverdig del av universitets- og høyskolesektorens samfunnsoppdrag og at finansieringssystemet legger til rette for dette.

Akademikerne vil videre understreke at nye tiltak i kompetansereformen ikke må svekke gratisprinsippet i norsk utdanning.

En storstilt satsing på utdanning i hele landet/Desentralisert utdanning

Akademikerne støtter en ambisjon om å gjøre utdanning mer tilgjengelig i hele landet, slik at utdanningstilbud kan nå både flere aldersgrupper og større deler av arbeidslivet, både med hensyn til kompetanseutvikling, men også for rekruttering av arbeidskraft. Særlig er dette viktig for etter- og videreutdanning, men også for enkelte grunnutdanninger. Samtidig må en tydelig arbeidsdeling i sektoren ligge til grunn. Kvalitet i utdanning fordrer sterke og attraktive fagmiljø, også for å sikre rekrutteringen av nødvendig personell til å undervise. En storstilt satsing på utdanning i hele landet vil kreve tilgang på nok kvalifisert undervisningspersonell, både for at en slik satsing skal være gjennomførbar og for at kvaliteten skal sikres.

Videre må målsettingen om at alle studenter skal integreres godt i det sosiale og akademiske fellesskapet hensyntas i utviklingen desentraliserte utdanninger. Mye læring og modning av studentene skjer i det fysiske møtet, på et lærested, i kontakt med lærekrefter, veiledere og medstudenter. Dette må ikke undervurderes. Campus er den viktigste møteplassen for å lære og bli del av det akademiske fellesskapet.

Akademikerne mener at det er et stort potensial for å gjøre etter- og videreutdanning tilgjengelig gjennom digitale læringsplattformer og for å skape samhandlingsrom mellom studenter og mellom undervisere og studenter. Kravet til kvalitet må være førende i utviklingen også av digitale læringstilbud.

Mobilisering av arbeidskraftreserven og tverrsektorielt samarbeid på kompetansefeltet

I NOU 2021:2 (Sysselsettingsutvalgets innstilling) er det fremmet en rekke forslag for at flere kommer i arbeid, at flere får utnyttet sin arbeidsevne og at færre faller ut av arbeidslivet i passive stønadsløp. Løsningene er å finne i skjæringspunktene mellom helse, utdanning og NAV. Kompetanse og kvalifisering står sentralt i disse forslagene. Akademikerne vil trekke frem følgende punkter:

- Unge under 30 år som står uten arbeid må få hjelp tilpasset deres individuelle behov uavhengig av hvilken offentlig inntektssikring de eventuelt mottar, det må ikke være nødvendig å motta en helserelatert ytelse hos NAV for å få hjelp.
- Muligheter til å ta høyere utdanning som tiltak fra NAV bør ikke begrenses til personer med nedsatt arbeidsevne som er over 22 år. NAV må på et skjønnsmessig grunnlag ha mulighet til å innvilge dette uavhengig av om man mottar helserelaterte ytelser eller ei. Sysselsettingsutvalget foreslo et forsøk med dette.
- Dagpengemottakers mulighet for kompetanseutvikling må styrkes.

En kompetansepolitikk som støtter opp under det grønne skiftet

Norge vil de neste årene måtte ta grep både for å skape miljømessig bærekraft og økonomisk utvikling. Vi må utvikle alternativer til olje og gass, både ut fra miljø- og klimahensyn, arbeidsplasser og et redusert handlingsrom i offentlige finanser. Vi må sikre at kompetansemangel ikke blir en flaskehals i utvikling av bærekraftige løsninger, fornybar energi og nye grønne næringer. Utdanningene må støtte opp under nasjonale sastinger som blant annet CO2-fangst og lagring, havind, batteriproduksjon, sirkulærøkonomi og bioøkonomi.

Norge har også en lang kystlinje og rike naturressurser. Som andre land er vi sårbare for endringer i økosystemer som følger av klimaendringene og ved tap av biodiversitet. Det er viktig at ny politikkutforming legger til grunn at klima- og naturkrisen ses og løses i sammenheng, også når det gjelder utdanning.

Videre vil vi peke på at det foregår en massiv dekarborisering av europeiske økonomier gjennom EU-regelverk som «Fit for 55», og innføringen av klassifiseringssystemet for offentliggjøring av økonomiske aktiviteter (EUs taksonomi). Endringene i EU-regelverk har også stor betydning på norsk økonomi og norske selskaper. Det er viktig at meldingen vurderer kompetansebehovene som oppstår som følge av dette.

Akademikerne vil understreke at kompetanse innenfor både naturfag og realfag, økonomi, samfunnsfag og humanistiske fag er en forutsetning for å lykkes med omstillingen til lavutslippssamfunnet, håndtere klimarisiko og tilpasse oss klimaendringer. Økt forståelse for sammenhenger mellom teknologi, samfunn og miljø er viktig for å lykkes i det grønne skiftet.

Akademikerne ser frem til å følge, og vil gjerne bidra i det videre arbeidet med styrke kunnskapsgrunnlaget om kompetansebehov som forutsetning for, og som følge av, det grønne skiftet, både gjennom meldingsarbeidet og gjennom arbeidet med hovedrapporten i KBU.

Med vennlig hilsen,
Akademikerne

Christine Meling
Organisasjonssjef